

«Η ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ: Ηθικά ζητήματα και Καλή Πίστη»

Του Γιώργου Ι. Γραβιά

Δικηγόρου - Διαπιστευμένου Διαμεσολαβητή (Υπ. Δικαιοσύνης, CIArb London)

Εκπαιδευτή Διαμεσολαβητών (CEDR London)

Εταίρου - μέλους ΔΣ του «Ελληνικού Κέντρου Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας»

Email: ggravias@papapolitis.com

I. Ορισμοί - Το νομοθετικό πλαίσιο

1. Ως «Δεοντολογία» ορίζεται «*εκείνο το σύστημα ηθικής, με βάση το οποίο ηθικές είναι οι πράξεις σύμφωνα με το καθήκον, ανεξάρτητα από το ποιες μπορεί να είναι οι συνέπειες (γι' αυτόν που εκτελεί το ηθικό καθήκον ή και συνολικά)*» (Βικιπαίδεια, επίσκεψη στο διαδίκτυο της 9ης.3.32014). Επομένως, ο όρος Δεοντολογία είναι συνυφασμένος με την έννοια της ηθικής, κάθε δε κώδικας δεοντολογίας συνδέεται με τη θέσπιση ή οριοθέτηση ενός δεοντολογικού πλαισίου, το οποίο αφορά την ηθική πλευρά των ευθυνών ενός προσώπου.

2. Μολονότι ο διαμεσολαβητής βοηθά, απλώς, στην επίλυση της διαφοράς χωρίς να αποφασίζει τι είναι δίκαιο ή σωστό, χωρίς να είναι ούτε δικαστής ούτε διαιτητής, αναλαμβάνει αδιαμφισβήτητα κρίσιμο ρόλο, επωμιζόμενος, εκτός των άλλων, το «βαρύ φορτίο» της ευθύνης που απορρέει από το ρόλο του και ιδίως από την εμπιστοσύνη των μερών που επιθυμούν λύσουν τη διαφορά τους μέσω διαμεσολάβησης.

Ο διαμεσολαβητής, μέσω των ιδιαίτερων τεχνικών που χρησιμοποιεί, ενεργεί ως καταλύτης και επιτρέπει, συχνά στο χρονικό διάστημα μιας ημέρας, την επίλυση της διαφοράς, ακόμα και όταν οι προηγηθείσες διαπραγματεύσεις, είτε μεταξύ των ίδιων των μερών είτε μεταξύ των δικηγόρων τους, έχουν αποτύχει. Ο Διαμεσολαβητής

προσεγγίζει τα μέρη και τα βοηθά να συζητήσουν τα θέματα που τους απασχολούν, να λύσουν παρεξηγήσεις, να καθορίσουν τα βασικά συμφέροντα ή τις ανησυχίες τους, να βρουν πεδία συμφωνίας και να ενσωματώσουν τη συμφωνία τους σε κοινό κείμενο.

Με άλλες δηλαδή λέξεις, ο ρόλος του διαμεσολαβητή είναι ρόλος αυξημένης ευθύνης, ρόλος συνυφασμένος με μια σειρά από ηθικά διλήμματα, αλλά και, υπό μία έννοια, ρόλος «εξουσίας» που ασκείται *«με την επιβολή της προσωπικότητάς του σε όσους μετέχουν στη Διαμεσολάβηση»*¹.

3. Είναι προφανές ότι η ανάγκη θέσπισης κανόνων δεοντολογίας, δηλαδή ενός *«συστήματος ηθικής»*, με βάση το οποίο θα ρυθμίζεται το πλήθος των ηθικών ζητημάτων που αντιμετωπίζει ο διαμεσολαβητής, αλλά και τα μέρη κατά τη διάρκεια της διαμεσολάβησης, έγινε αντιληπτή από πολύ νωρίς.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ήδη από το έτος 2004, θεοπίστηκε ο ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας για Διαμεσολαβητές από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή² και περιλαμβάνει μνεία ότι δεν θίγεται η εφαρμογή των εθνικών νομοθετημάτων.

Ο ελληνικός Κώδικας Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών τέθηκε σε ισχύ με την υπ' αριθμό 109088 οικ./12-12-2011 Υπουργική Απόφαση (στο εξής και «ΥΑ»), η οποία εκδόθηκε σε εκτέλεση του άρθρου 7 παρ. 2β του ν. 3898/2010 και περιλαμβάνει σχεδόν πανομοιότυπες του αντίστοιχου ευρωπαϊκού Κώδικα Δεοντολογίας Διαμεσολαβητών προβλέψεις. Οι ρυθμίσεις του Κώδικα αυτού μαζί με τη διάταξη του άρθρου 10 του ν. 3898/2010 αποτελεί το πλαίσιο των ρυθμίσεων δεοντολογίας για τη Διαμεσολάβηση στην ελληνική έννομη τάξη.

Ειδικότερα, ο ελληνικός Κώδικας Δεοντολογίας αποτελείται από πέντε άρθρα, τα οποία έχουν το ακόλουθο περιεχόμενο:

Άρθρο 1^ο: Προσόντα και Διορισμός Διαμεσολαβητών

Άρθρο 2^ο: Ανεξαρτησία και Αμεροληψία

¹ Κωνσταντίνος Ρίζος *«Ο κώδικας δεοντολογίας του Διαμεσολαβητή»* στον τόμο *« Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές»* σελ. 245 επ.

² http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_el.pdf

Άρθρο 3ο: Συμφωνία Διαμεσολάβησης, Διαδικασία, Διευθέτηση της Διαφοράς και Αμοιβή

Άρθρο 4ο: Εχεμύθεια

Άρθρο 5ο: Κυρώσεις

3. Στο ερώτημα «γιατί είναι αναγκαία η τήρηση ηθικών αρχών και της δεοντολογίας» προσήκει η απάντηση, διότι επιβάλλεται:

- από το νόμο,
- από λόγους ηθικής τάξης και, ίσως, πολιτικής ορθότητας, αφού ουδείς θα επιθυμούσε τη λειτουργία ενός, ακόμη, κοινωνικού θεσμού χωρίς διαφάνεια, εντιμότητα και ακεραιότητα,
- από λόγους «ανάγκης», αφού με δεδομένη την έλλειψη αυστηρών κανόνων στη διαμεσολάβηση και την ευελιξία της διαδικασίας, είναι απαραίτητη η τήρηση δεοντολογικών κανόνων ως αντίβαρο στην (ηθελημένη ή αθέλητη) «εξουσία» που διαθέτει εκ των πραγμάτων ο Διαμεσολαβητής κατά τα προαναφερθέντα και
- το σημαντικότερο, από λόγους αποτελεσματικότητας της διαδικασίας, αφού ασφαλώς δεν είναι δυνατό να κερδίσει ο διαμεσολαβητής την εμπιστοσύνη των μερών, αν δεν τηρεί απαρέγκλιτα την αρχή της εμπιστευτικότητας και της ουδετερότητας ή αν έχει διατάσει να αποκαλύψει στα μέρη τυχόν ζήτημα σύγκρουσης συμφερόντων (conflict of interest).

Υπό το παραπάνω πρίσμα, **η τήρηση της δεοντολογίας αποτελεί όρο για την επιτυχία της διαμεσολάβησης.**

4. Είναι σημαντικό ότι κατά το ελληνικό δίκαιο **η τήρηση των κανόνων δεοντολογίας είναι υποχρεωτική και συναρτάται με συγκεκριμένες συνέπειες και κυρώσεις.** Έτσι, ανεξάρτητα από τις γενικές διατάξεις του κοινού δικαίου, η αμέλεια του διαμεσολαβητή κατά τη διενέργεια των καθηκόντων του και παραβίαση των συμβατικών υποχρεώσεών του δύναται να επιφέρει εφαρμογή των ειδικών κυρώσεων του άρθρου 5 της ΥΑ, με το οποίο θεσπίζεται η κύρωση της ανάκλησης της διαπίστευσης του διαμεσολαβητή στην περίπτωση παραβίασης των υποχρεώσεων που καθιερώνονται με την ΥΑ .

II. Τα ηθικά ζητήματα που εγείρονται κατά τη διαμεσολάβηση

1. Ακεραιότητα και εντιμότητα

Ο διαμεσολαβητής θα πρέπει να επιδεικνύει ακεραιότητα σε όλες τις αλληλεπιδράσεις του και να μην θεωρεί δεδομένο ότι η εμπιστοσύνη είναι κάτι που, κατ' ανάγκη και άνευ ετέρου, «συνοδεύει» το ρόλο του. Υπό την έννοια αυτή, *«η ακεραιότητα αποτελεί ένα ουσιώδες ποιοτικό χαρακτηριστικό του διαμεσολαβητή»*³. Από την άλλη πλευρά, τα μέρη είναι αναγκαίο να έχουν πίστη ότι οι πληροφορίες που έδωσαν εμπιστευτικά στον διαμεσολαβητή (κατά τη διάρκεια των κατ' ιδίαν συναντήσεων) δεν πρόκειται να ανακοινωθούν στο διπλανό δωμάτιο, δηλαδή στην άλλη πλευρά, και να πιστεύουν το διαμεσολαβητή που ισχυρίζεται ότι η εμπιστοσύνη τους δεν παραβιάστηκε.

Ο διαμεσολαβητής δεν πρέπει ποτέ να πει ψέματα ή να παραπλανήσει -εν γνώσει του- τα μέρη. Εάν κάποιος από τα μέρη που συμμετέχουν στη διαμεσολάβηση γνωρίζει ότι ο διαμεσολαβητής παραπλάνησε την άλλη πλευρά, δύσκολα θα πιστέψει ότι ο διαμεσολαβητής δεν θα παραπλανήσει και τους ίδιους. Εάν ο διαμεσολαβητής μεταφέρει μία πληροφορία που είναι ουσιαστικά παραπλανητική (ακόμη και εν αγνοία του) και η οποία τυχόν επηρεάζει τη συμφωνία που συναφθεί κατά το πέρας της διαμεσολάβησης, υπάρχει κίνδυνος να τεθεί σε αμφισβήτηση η συμφωνία, όταν εκ των υστέρων προκύψει ότι υπήρξε «ψευδής παράσταση»⁴.

2. Ουδετερότητα (ανεξαρτησία / αποφυγή περίπτωσης «σύγκρουσης συμφερόντων») - Αμεροληψία

Καταρχήν σημειώνεται ότι οι εν λόγω έννοιες -παρά τη συνάφεια και την αλληλεπίδρασή τους- διακρίνονται μεταξύ τους. Ειδικότερα, **ουδετερότητα/ανεξαρτησία** υπάρχει όταν ο διαμεσολαβητής δεν έχει συμφέρον από

³ CEDR Το Εγχειρίδιο Διαμεσολαβητή του CEDR -μετάφραση στην ελληνική γλώσσα σε συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας-, σελ. 147 επ., ιδίως σελ. 148

⁴ CEDR οπ.παρ. σελ. 149

την έκβαση της επίλυσης ή μη της διαφοράς. Από την άλλη πλευρά, **αμεροληψία** υπάρχει όταν ο διαμεσολαβητής συμπεριφέρεται ισότιμα προς όλες τις πλευρές, χωρίς να έχει οποιαδήποτε προκατάληψη ως προς την προσωπικότητα, την φυλή ή το φύλο.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της ΥΑ, σύγκρουση συμφερόντων υπάρχει σε περίπτωση προσωπικής ή επαγγελματικής σχέσης, άμεσου ή έμμεσου συμφέροντος, με τα μέρη ή το δικηγόρο - «*αν ο διαμεσολαβητής ή η εταιρία του έχουν ενεργήσει στο παρελθόν υπό άλλη ιδιότητα*». Για να συνεχίσει ο διαμεσολαβητής τη σχετική διαδικασία, θα πρέπει να είναι βέβαιος ότι είναι ο ίδιος σε θέση να διεξαγάγει τη Διαμεσολάβηση με πλήρη ανεξαρτησία και ουδετερότητα και **να έχει λάβει τη ρητή συγκατάθεση των μερών** - (ομοίως και το άρθρο 2 του Ευρωπαϊκού Κώδικα Δεοντολογίας).

Ο διαμεσολαβητής δεν θα πρέπει να εξαρτά συμφέρον- σε οικονομικό, προσωπικό ή άλλο επίπεδο- από το τι θα συμφωνηθεί, οποιαδήποτε δε περίπτωση προσωπικής ή επαγγελματικής φύσεως γνωριμίας του διαμεσολαβητή με κάποιο από τα μέρη, θα πρέπει να ανακοινώνεται στα μέρη. Το ίδιο θα πρέπει να γίνεται και σε περίπτωση επαγγελματικής σχέσης με τα εμπλεκόμενα δικηγορικά γραφεία.

Τέλος, **ο διαμεσολαβητής δεν θα πρέπει να προσφέρει ποτέ επαγγελματικές υπηρεσίες στα μέρη ακόμη και μετά από τη διαμεσολάβηση**. Τούτο είναι ουσιώδες τόσο για την περιφρούρηση του λειτουργήματος του διαμεσολαβητή, ο οποίος δεν θα πρέπει να καταλείπει ουδεμία αμφιβολία -έστω και εκ των υστέρων- για την ανεξαρτησία και την ουδετερότητα που επέδειξε κατά τη διάρκεια της διαμεσολάβησης, όσο και για τη νομική «θωράκιση» της ίδιας της συμφωνίας που επέτυχαν τα μέρη κατά τη διαμεσολάβηση και που θα περιβληθεί με εκτελεστήριο τύπο.

3. Απόρρητο και Εχεμύθεια στη Διαμεσολάβηση

Στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3898/2010 και στο οικείο κεφάλαιο αυτής ορίζονται τα ακόλουθα:

«Για να επιτύχει η διαμεσολάβηση, ο διαμεσολαβητής, τα μέρη και εν γένει οι εμπλεκόμενοι στη διαδικασία απαιτείται να είναι ελεύθεροι να κατανοήσουν τα

πραγματικά περιστατικά και τα αίτια της διαφοράς, τα ποικίλα νομικά και πρακτικά ζητήματα που προκύπτουν και τις επιλογές που διαθέτουν. Συνεπακόλουθα οι σχετικές συζητήσεις πρέπει να μπορούν να επεκταθούν και σε θέματα τα οποία εκφεύγουν της συγκεκριμένης διαφοράς, τα οποία είναι εμπιστευτικά και θα εξέρχονταν του συνήθους πλαισίου μιας δικαστικής ή διαιτητικής διαδικασίας. Αν κάποιο από τα μέρη έχει φόβο ή ενδοιασμούς να αναφέρει εμπιστευτικά στοιχεία για την υπόθεση, μειώνονται οι πιθανότητες επιτυχούς εκβάσεως της διαμεσολάβησης. [...]».

Με τον τρόπο αυτό, ορίζεται η ύψιστη προτεραιότητα του νομοθέτη να διαφυλάξει το κύρος του θεσμού της διαμεσολάβησης θεσπίζοντας σειρά διατάξεων, με τις οποίες κατοχυρώνεται το απόρρητο και εμπιστευτικότητα της διαμεσολάβησης.

Αναλυτικότερα, θα πρέπει να σημειωθούν τα ακόλουθα:

(α) Ο χαρακτήρας της διάταξης ως ενδοτικού δικαίου - Η οριοθέτηση της αρχής της εχεμύθειας από τον ίδιο το νόμο

Σύμφωνα με το άρθρο 10 ν. 3898/2010 «το απόρρητο ισχύει, απαιτείται δε έγγραφη δέσμευση πριν από τη διεξαγωγή της Διαμεσολάβησης, εκτός αν τα μέρη συμφώνησαν άλλως και εκτός αν απαιτείται κοινολόγηση για τη διαδικασία της εκτέλεσης.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 4 της ΥΑ «η εχεμύθεια ισχύει εκτός αν η αποκάλυψη απαιτείται από διάταξη νόμου ή λόγο δημόσιας τάξης - ομοίως και άρθρο 4 του Ευρωπαϊκού Κώδικα Δεοντολογίας».

Επομένως, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η μεν ως άνω διάταξη του άρθρου 10 ν. 3898/2010 αποτελεί διάταξη ενδοτικού δικαίου, η δε αρχή του απορρήτου και της εχεμύθειας δεν είναι απεριόριστη, αλλά οριοθετείται και προσδιορίζεται από το ίδιο το νομικό πλαίσιο. Σε κάθε περίπτωση, αντικείμενο προστασίας από τη θέσπιση του απορρήτου είναι δεν είναι όλα τα έγγραφα, αλλά εκείνα που δεν ήταν προσβάσιμα στο άλλο μέρος πριν από τη διαμεσολάβηση, για λόγους που θα εξηγηθούν στην οικεία θέση παρακάτω.

(β) Εχεμύθεια στη Διαμεσολάβηση

Η έκφραση της εχεμύθειας στη Διαμεσολάβηση είναι **διττή** και συγκεκριμένα:

i) Όλη η διαδικασία απόρρητη, εκτός αν τα μέρη συμφωνήσουν αλλιώς. Πριν από την έναρξη της διαδικασίας όλοι οι συμμετέχοντες δεσμεύονται εγγράφως να

τηρήσουν το απόρρητο της διαδικασίας. Τα μέρη, εφόσον το επιθυμούν, δεσμεύονται εγγράφως να τηρήσουν και το απόρρητο του περιεχομένου της συμφωνίας, στην οποία ενδέχεται να καταλήξουν κατά τη διαμεσολάβηση, εκτός αν η κοινολόγηση του περιεχομένου της εν λόγω συμφωνίας είναι απαραίτητη για την εκτέλεση αυτής (άρθρο 8 παρ. 3 ν. 3898).

ii) Στις κατ' ιδίαν συναντήσεις με κάθε μέρος, ο Διαμεσολαβητής υποχρεούται να μην κοινοποιεί στο άλλο μέρος πληροφορίες που αντλεί κατά τις επαφές του με το ένα μέρος, χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του τελευταίου.

Στην αρχή και στο τέλος κάθε κατ' ιδίαν συνάντησης με κάποιο μέρος, ο Διαμεσολαβητής υπενθυμίζει την υποχρέωση εχεμύθειας, ελέγχει το απόρρητο ή μη της πληροφορίας και ζητά άδεια για αποκάλυψη στην άλλη πλευρά.

Είναι σημαντικό ότι στη διαμεσολάβηση δεν τηρούνται πρακτικά.

(γ) Ειδικότερα, ως προς την απαγόρευση εξέτασης προσώπων ως μαρτύρων και χρήσης αποδεικτικών στοιχείων σε δίκη

Σύμφωνα με το άρθρο 10 ν. 3898/2010 η απαγόρευση αυτή «ισχύει για το Διαμεσολαβητή, αλλά και για μέρη, τους πληρεξούσιους και όσους συμμετείχαν στη Διαμεσολάβηση».

Ο Διαμεσολαβητής, τα μέρη, οι πληρεξούσιοι δικηγόροι και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο συμμετέχει στη διαμεσολάβηση, δεν μπορεί να καταθέσει σε δικαστική ή διαιτητική διαδικασία, μαρτορία ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που προκύπτουν από τη διαδικασία διαμεσολάβησης ή έχουν σχέση με αυτήν και αφορούν ενδεικτικά σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις, που ορίζονται αναλυτικά στην οικεία νομοθεσία:

- (α) στην πρόσκληση για προσφυγή σε διαμεσολάβηση ή στο γεγονός ότι ένα εκ των μερών ήταν διατεθειμένο να συμμετάσχει σε διαμεσολάβηση,
- (β) στις γνώμες που εκφράζονται ή στις υποδείξεις που διατυπώνονται από ένα από τα μέρη κατά τη διαδικασία διαμεσολάβησης ενόψει μιας ενδεχόμενης συμβιβαστικής επίλυσης της διαφοράς,
- (γ) στις δηλώσεις ή στις ομολογίες που γίνονται από ένα από τα μέρη κατά την διαμεσολάβηση,

- (δ) στο γεγονός ότι ένα από τα μέρη δήλωσε ότι είναι διατεθειμένο να δεχθεί κάποια πρόταση διακανονισμού / συμβιβασμού,
- (ε) τα έγγραφα που έχουν συνταχθεί αποκλειστικά για τους σκοπούς της διαμεσολάβησης.
- (στ) τις προτάσεις που έκανε ο διαμεσολαβητής μετά από αίτημα των μερών.

Τα παραπάνω ισχύουν ανεξάρτητα από τη μορφή των αναφερόμενων πληροφοριών ή των αποδείξεων. Η αποκάλυψη των παραπάνω πληροφοριών δεν μπορεί να διαταχθεί από Δικαστήριο ή από οποιαδήποτε άλλη Δικαστική Αρχή σε δικαστική ή διαιτητική διαδικασία. Σε κάθε περίπτωση, **οι πληροφορίες αυτές δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως παραδεκτά αποδεικτικά στοιχεία.**

Σημειώνεται ότι δεν καλύπτονται από το απόρρητο της διαμεσολάβησης, στοιχεία που χρησιμοποιούνται σε αυτήν, αλλά ήταν ούτως ή άλλως προσβάσιμα στα μέρη (αλλιώς το κακόπιστο μέρος θα προέτρεπε το άλλο μέρος να επιδείξει όλα του τα στοιχεία, προκειμένου να μην μπορεί να τα χρησιμοποιήσει σε μεταγενέστερη δίκη)⁵.

Κατ' εξαίρεση, οι εν λόγω πληροφορίες ενδέχεται να μην είναι εμπιστευτικές ή να μπορούν να γίνουν δεκτές ως αποδεικτικά στοιχεία:

- α) στο μέτρο που είναι απαραίτητο για την εφαρμογή ή την εκτέλεση της συμφωνίας επίλυσης της διαφοράς (αρθ. 10 παρ. 1 ν. 3898) «της διαδικασίας διακανονισμού που προκύπτει άμεσα από την διαμεσολάβηση» κατά τη διατύπωση του νόμου),
- β) για επιτακτικούς λόγους δημόσιας τάξης, κυρίως για να εξασφαλιστεί η προστασία ανηλίκων ή να αποφευχθεί ο κίνδυνος να θιγεί η σωματική ακεραιότητα ή η ψυχική υγεία προσώπου (αρθ. 10 παρ. 2 ν. 3898) και
- γ) εφόσον έχει συμφωνηθεί να μην είναι εμπιστευτικές από το διαμεσολαβητή και τα μέρη (αρθ. 10 παρ. 1 ν. 3898).

⁵ βλ. Αιτιολογική Έκθεση του ν. 3898/2010, άρθρο 10, σελ. 4: «Τέλος, υπό την επιφύλαξη των υπ' αριθμ. 1 αναφερομένων, αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία θα ήταν άλλως παραδεκτά σε δικαστική – διαιτητική διαδικασία, δεν καθίστανται απαράδεκτα εκ του γεγονότος, ότι έχουν χρησιμοποιηθεί σε διαδικασία διαμεσολάβησης».

δ) βάσει του Κώδικα Δεοντολογίας (άρθρο 4) προβλέπεται η εξαίρεση του απορρήτου της διαμεσολάβησης και σε περίπτωση σχετικής επιτακτικής διάταξης νόμου.

Ο νομοθέτης παρέλειψε να απαγορεύσει τη μεταγενέστερη συμμετοχή του διαμεσολαβητή σε διαδικασία διάγνωσης της διαφοράς, δηλ. σε δίκη ή διαιτησία ως δικαστής ή διαιτητής αντίστοιχα αλλά και ακόμα και ως πραγματογνώμονα, τεχνικού συμβούλου ή με άλλη παρεμφερή ιδιότητα, κάτι που θα ήταν απαραίτητο για την πλήρη διασφάλιση του απορρήτου της διαμεσολάβησης.].

4. Διαχείριση της συναλλακτικής ανισότητας μεταξύ των μερών

Ανισότητα στη διαμεσολάβηση υπάρχει, όταν η μια πλευρά α) δεν εκπροσωπείται από δικηγόρο, κάτι που όμως ο ελληνικός νόμος απαγορεύει προς το παρόν ή/και β) είναι αδύναμη (είτε οικονομικά και εν γένει συναλλακτικά, είτε από άποψη γνώσεων ή προετοιμασίας για την υπόθεση) σε σύγκριση με την άλλη.

Η διαχείριση της όποιας ανισότητας αποτελεί νόμιμη υποχρέωση του διαμεσολαβητή (άρθρο 3.1 της ΥΑ), αν και ο διαμεσολαβητής δεν θα πρέπει να «παγιδευτεί» σε ρόλο συμβούλου, αφού κάτι τέτοιο δεν επιτρέπεται σε αυτόν.

Τι όμως μπορεί να κάνει ο διαμεσολαβητής σε περίπτωση που εντοπίζει περίπτωση συναλλακτικής ανισοτιμίας των μερών:

- η μια θεωρία πρεσβεύει να μην αναμιχθεί με τη δικαιολογία της ανάγκης διατήρησης της αυτονομίας των μερών και της ελευθερίας για τη διευθέτηση της διαφοράς τους,
- κατ' άλλη θεωρία, ο διαμεσολαβητής θα πρέπει να εφαρμόσει τεχνικές, ανάλογα με το είδος της ανισότητας, της «ανισορροπίας»: λχ. Να προσεγγίσει το «δυνατό» μέρος και να υποβάλλει, αν χρειαστεί, σε reality testing την προσφορά του. Να ζητήσει γνώμη ειδικού συμβούλου, αν το πρόβλημα είναι η έλλειψη γνώσεων της αδύναμης πλευράς ή η εύρεση αντικειμενικών κριτηρίων για την επίλυση των προβλημάτων. Να συζητήσει, σε κάθε περίπτωση, ο διαμεσολαβητής τα θέματα αυτά, ακόμη και πριν από την ημέρα της διαμεσολάβησης. Να δώσει στα μέρη την ευκαιρία να κατανοήσουν ότι η διαμεσολάβηση, αφ' εαυτής, προσφέρει τη δυνατότητα να αμβλύνονται οι ανισότητες και δίδει στον «αδύναμο» την ευκαιρία να διαπραγματευτεί με τον «ισχυρό» (π.χ. Τράπεζα), κάτι που υπό άλλες

συνθήκες (εκτός δηλαδή διαδικασίας διαμεσολάβησης) δεν θα επιτυγχάνονταν, αφού ο «ισχυρός» πιθανόν να μην προσερχόταν καν σε διαπραγμάτευση.

III. Η τήρηση της καλής πίστης στη Διαμεσολάβηση

Η τήρηση των αρχών της καλής πίστης κατά τη διαδικασία της διαμεσολάβησης συνεπάγεται:

- υποχρέωση τήρησης συμπεριφοράς, που ανταποκρίνεται στην καλή πίστη κατά τη διάρκεια της διαδικασίας τόσο από τα μέρη, όσο και από τους δικηγόρους τους,
- ειλικρινή πρόθεση από τα μέρη για την επίλυση της διαφοράς μέσω της διαμεσολάβησης

Όμως, θα πρέπει όλοι να έχουν την επίγνωση ότι κανείς δεν υποχρεώνει τα μέρη να συμφωνήσουν μεταξύ τους ή ακόμη και να διαπραγματευθούν, εκτός εάν αμοιβαία το επιθυμούν.

Ενδεικτικά, περιπτώσεις κακόπιστης και καλόπιστης συμπεριφοράς αποτελούν⁶:

(α) Κακόπιστη συμπεριφορά

- Άρνηση συμμετοχής σε συμβατικά συμφωνηθείσα απόπειρα επίλυσης της διαφοράς με διαμεσολάβηση ή άρνηση συμμετοχής σε διαδικασία διαμεσολάβησης που υποδείχθηκε από το Δικαστήριο
- Παράλογη άρνηση μέρους να συνεργαστεί ή να συμμετάσχει στη διαμεσολάβηση ακόμη και με την επίκληση διαδικαστικών κωλυμάτων - Μη ενεργός συμμετοχή - Άρνητική συμπεριφορά κατά τη διάρκεια της διαδικασίας
- Έλλειψη εξουσιοδότησης (ή θέση «ορίου» διαπραγμάτευσης, για λόγους άσκησης διαπραγματευτικής «πίεσης») του παρισταμένου για επίλυση της διαφοράς
- Παρεμπόδιση του διαμεσολαβητή να «μεταφέρει» ή και να εξηγήσει τις προσφορές στο άλλο μέρος

⁶ Nadja Alexander, «*International and Comparative Mediation – Legal Perspectives*» και Νικολοπούλου Ηλιάννα «*Η καλή πίστη στη Διαμεσολάβηση*», *Δελτίο ΑΕ & ΕΠΕ 2013*

- Άρνηση του μέρους να απαντήσει σε αρχική προσφορά με απαίτηση από το άλλο μέρος να δεχθεί ίδια προσφορά σε ασφυκτικά μικρό χρονικό περιθώριο
- Άρνηση του κακόπιστου μέρους, ακόμη και να σκεφτεί συμφέρουσες και θεμιτές προοπτικές διακανονισμού - Άρνηση προσφοράς προοπτικών επίλυσης
- Μονομερής και αδικαιολόγητη εγκατάλειψη της διαδικασίας διαμεσολάβησης
- Συμμετοχή στη διαδικασία με ανειλικρίνεια και ασυνειδησία ή αδικαιολόγητη υπαναχώρηση από τη συμφωνία
- Χρήση της διαδικασίας διαμεσολάβησης για παρελκυστικούς σκοπούς (λχ καθυστέρηση εισαγωγής της υπόθεσης στο Δικαστήριο)

(β) Καλόπιστη συμπεριφορά

- Εκτέλεση των συμβατικών υποχρεώσεων, όπως συμφωνήθηκαν
- Επιθυμία να συμμετάσχει το μέρος στη διαδικασία επίλυσης της διαφοράς
- Ενεργός συμμετοχή - Επίδειξη ευσυνειδησίας και πνεύματος συνεργασίας κατά τη διάρκεια της διαδικασίας
- Ρεαλιστική και αναλογική προσέγγιση σχετικά με τις πιθανές προοπτικές επίλυσης της διαφοράς
- Επικοινωνιακή συμβολή στον ορισμό των υπό συζήτηση θεμάτων
- Η ύπαρξη εξουσιοδότησης (και μάλιστα «χωρίς όριο») του παρισταμένου ώστε να προχωρήσει σε συμφωνία για επίλυση
- Η προσφορά ικανού χρονικού περιθωρίου στο άλλο μέρος για διαμεσολάβηση και ετοιμότητα για εκ νέου διαπραγμάτευση, εφόσον η αρχική προσφορά απορριφθεί
- Αποδοχή στη δυνατότητα στον διαμεσολαβητή να μεταφέρει τις προσφορές στο άλλο μέρος
- Ετοιμότητα για σοβαρή εξέταση των προσφορών του άλλου μέρους
- Η πρόταση ρεαλιστικών και λογικών προσφορών κατά το διαπραγματευτικό στάδιο της διαμεσολάβησης

IV. Συμπέρασμα

Με το θεσμικό πλαίσιο δεοντολογίας στη διαμεσολάβηση, οι ενδιαφερόμενοι έχουν τη δυνατότητα επίλυσης της διαφοράς τους όχι μόνο με την ηπιότητα, τη γνώση και τη συμπαράσταση του διαμεσολαβητή, αλλά προπάντων το ήθος, την εντιμότητα και την ακεραιότητά του, που διασφαλίζουν την τήρηση της εχεμύθειας και της εμπιστευτικότητας που αποτελούν όρο για την επιτυχία της διαμεσολάβησης. Φρονούμε ότι η κατάρτιση και το ήθος των πρώτων διαμεσολαβητών θα αποτελέσουν τα θεμέλια του νέου θεσμού στην Ελλάδα και θα υλοποιήσουν «στην πράξη» τις επιταγές του νόμου, αλλά και τις ανάγκες των καιρών.

Βιβλιογραφία

Ηλιάννα Νικολοπούλου, Η καλή πίστη, Δελτίο ΑΕ & ΕΠΕ 2013.

Κωνσταντίνος Ρίζος. «Ο κώδικας δεοντολογίας του Διαμεσολαβητή», σε «Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές», επιμ. Ιωάννας Αναστασοπούλου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σελ. 245 επομ.

Nadja Alexander, «International and Comparative Mediation – Legal Perspectives».

CEDR Το Εγχειρίδιο Διαμεσολαβητή του CEDR -μετάφραση στην ελληνική γλώσσα σε συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας-, σελ. 147 επ.